

خلاصه درس ۲۰ - مطالعات اجتماعی پایه هفتم

(امپراتوری‌های ایران باستان چگونه کشور را اداره می‌کردند؟)

نوع حکومت (ویژگی‌های حکومت در ایران باستان)

- ❖ شیوه حکومت در ایران باستان **پادشاهی** بود.
- ❖ شاهان در ابتدای سلطنت **در حضور بزرگان کشور، تاج گذاری** می‌کردند و در کاخ بر تخت می‌نشستند.
- ❖ شاه **قدرت مطلق** داشت و همه باید از او فرمان می‌بردند.
- ❖ حکومت **موروثی** بود و معمولاً از پدر به پسر به ارث می‌رسید.
- ❖ شاهان بر **امور اداری، نظامی و مذهبی** فرمانروایی مطلق داشتند.
- ❖ آنها برای اداره کشور **فرمان‌هایی صادر** می‌کردند که **حکم قانون** داشت و باید در سراسر کشور اجرا می‌شد. روی فرمان‌ها و نامه‌های مهم، **مهرهای مخصوص شاه** زده می‌شد.

نقش برجسته بخشیدن حلقه شاهی از سوی اهورامزدا به اردشیر ساسانی (نقش رستم)

شاهان ایران باستان خود را **برگزیده آسمان** و نماینده **اهورامزدا** می‌دانستند و معتقد بودند که به حکم او فرمان می‌رانند. در کتیبه‌های به جا مانده این جملات دیده می‌شود:

مثال از کتیبه داریوش در بیستون (داریوش شاه گوید: به خواست اهورامزدا من شاه هستم. اهورامزدا شاهی را به من عطا فرمود).

- در صورتی که شاه از **مسیر قانون و عدالت** منحرف شود حمایت اهورایی از او گرفته می‌شود و **بزرگان و موبدان** می‌توانستند او را برکنار کنند.

مقام‌های حکومتی

دولت‌های ایران باستان، **قلمرو وسیعی** داشتند، بنابراین برای اداره امور کشور، شغل‌ها و مقام‌های مختلفی به وجود آمده بود. زندگی شاهان هزینه زیادی داشت گاهی آنان صدها خدمه در اختیار داشتند. **مخارج سنگین دربار، از گرفتن مالیات از مردم تأمین می‌شد.**

پایتخت‌ها:

پادشاهان معمولاً شهرهای بزرگ و پرجمعیت را به عنوان پایتخت انتخاب می‌کردند. و در آن کاخ‌ها و بناهای بزرگ می‌ساختند.

تقسیمات کشوری

ایرانیان از نخستین کسانی بودند که **تقسیم سرزمین به بخش‌های مختلف** را ابداع کردند. برای مثال، **داریوش کشور را برای اداره بهتر به ۲۳ قسمت**، تقسیم کرده بود که به هر قسمت **ایالت** می‌گفتند.

برای هر ایالت یک **شهربان** انتخاب می‌کردند که معمولاً از **مقام‌های حکومتی یا اعضای خانواده شاه** بود. هر بخش، از **مرکز فرماندهی یا پایتخت**، دستور می‌گرفت و موظف بود همه کارها را طبق نظر شاه انجام دهد.

پایتخت حکومت‌ها در ایران باستان

شوش (پایتخت زمستانی) همدان (پایتخت تابستانی) تخت جمشید (پایتخت بهاری) بابل	هخامنشیان
❖ صد دروازه (دامغان) ❖ تیسفون	اشکانیان
❖ گور (فیروزآباد) ❖ تیسفون	ساسانیان

سپاه و قدرت نظامی

سرزمین ایران به دلیل **موقعیت جغرافیایی**، همواره از **شرق و غرب** مورد هجوم دشمنان بود.

از سمت غرب: دولت‌های **یونان و روم**

از سمت شرق: **اقوام بیابانگرد**

به همین دلیل: حکومت‌های ایران باستان سپاه و نیروی نظامی مجهز و نیرومندی به وجود آورده بودند تا از مرزهای ایران دفاع کنند. **سپاه از نیروی پیاده نظام و سواره نظام تشکیل می‌شد.**

شاهان نیز از **دوره نوجوانی**، آموزش‌های نظامی می‌دیدند و در برخی جنگ‌ها، خودشان **فرماندهی جنگ** را بر عهده می‌گرفتند.

اشکانیان (پارتیان) در تاریخ جهان به جنگاوری مشهور بودند و مهارت زیادی در **سوارکاری و تیراندازی** داشتند.

از ابتکارات ایرانیان در زمینه تشکیل سپاه و فنون نظامی

تشکیل سپاه جاویدان توسط داریوش هخامنشی بود: تعداد افراد سپاه جاویدان ده هزار نفر بود که به گروه‌های ده نفره تقسیم می‌شد. به این سپاه، جاویدان یا همیشگی می‌گفتند چون هرگاه یکی از افراد از بین می‌رفت یک فرد جنگاور دیگر که ذخیره بود جای او را می‌گرفت.

در آن دوره، **خدمت در سپاه جاویدان، بزرگ‌ترین آرزوی جوانان پارسی** بود.

